

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— "
četrt leta 2-50 "
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Naša stanovska, gospodarska organizacija.

Občni zbor „Učiteljske tiskarne“. — Naše stanovsko združništvo. — Gospodarski odsek Zaveze. — Učiteljska društva kot delničarji in pokrovitelji. — Gospodarska samoosvojitve. — Javnost in naše stanovsko gospodarsko delo.

Ob priliki občnega zbora „Učiteljske tiskarne“, ki je bil krepak odgovor od strani združnikov samih oni intrigantski kliki okolo „Slovenca“ in onim podrepanim muham našega stanu, ki so na eni strani na obnem zboru „Vdovskega društva“ in na drugi strani sedaj na obnem zboru „Učiteljske tiskarne“ dobili svoje lekcije, nam je prišlo že par podrobnosti na misel o naši stanovski gospodarski organizaciji, o katerih nam je vsekakor govoriti naprednemu slovenskemu učiteljstvu nasproti.

Veseli nas, da so združniki sami odobrvali smer vodstva tiskarne, ki odločno deluje in podpira interese našega stanu, ne oziraje se na desno ali levo, in so s tem zamašili usta onim, ki so, svetohlinsko zavijaje oči, čisto apelirali nanje!

Obsodba je padla na hinavce od kompetentne strani, in tem zavestneje danes konstatujemo še dejstvo, da je izvestna „katoliška“ klika ona, ki je pod okriljem S. L. S. in „Katoliške tiskarne“ s tatvino se polasčala šolskih tiskovin, da je ona tista, ki je z nesramnimi bojkotnimi lažmi blatila „Učiteljsko tiskarno“ po nemškem časopisu, da je ona tista, ki je oznanjala neoviran bojkot pošteni obrti po vsej Sloveniji, da je ona tista, ki je pozivala celo c. kr. dež. vlado k bojkotu naše tiskarne, ki je pozivala vse javne urade k temu bojkotu. Ta obsodba ni bila le obsodba te izvestne klike, temveč je bila hkrati obsodba c. kr. drž. pravdnštva, ki ob priliki proglašanja tega bojkota ni genilo niti z mezincem v prid našega zavoda, ki plačuje ravnotako davke kakor „Ka-

toliška tiskarna“. Ta obsodba ni bila le obsodba te izvestne klike, temveč je bila tudi obsodba c. kr. deželne vlade na Kranjskem, ki se je vdala bojkotnemu pozivu „Slovenca“ in je odvzela po tem pozivu še poslednjo tiskovino iz naše tiskarne kot najvišja c. kr. instanca v deželi.

Zaman je bilo Sisifovo delo „katoliško“ in c. kr. mož, zaman vsi upi in vse nade, ker odbilo je napredno učiteljstvo satanske napade po vrsti in odbijalo jih bo tudi v bodoče!

Naš zavod se je razvil v kratki dobi naravnost čudovito in se bo razvijal krepko dalje; to nam so pričre vztrajne in delavne čete naprednega slovenskega učiteljstva po vsej Sloveniji!

O računskem zaključku ne bomo govorili, ker so ga imeli itak vsi združniki v rokah. O stanju so se natanko informirali na obnem zboru. Vse so odobrili in s tem so govorili tisti, ki so za nas edino kompetentni govoriti o teh zadevah. Padla je obsodba na one, ki so se umešavali v naše zadeve, v katere se umešavati nimajo pravice, zatorej, dasi bi jim sedaj lahko dajali odgovor, vendar tega ne storimo, ker niso kompetentni v to, kakor je ni sedaj kompetentne oblasti, ki bi izrekala svojo sodbo čez občni zbor.

Omenjali smo pa to vse le iz enega vzroka, iz tega namreč, da smo pokazali, kje so tisti hinavci, ki bi radi ubili moč in ugled, kakor tudi vpliv učiteljskega stanu, in proti kateri strani nam je zastaviti največji del odporne sile!

Na podlagi lastnega stanovsko-gospodarskega dela bomo okrepili svoj stan proti volji sovražnikov učiteljskega stanu!

Naše stanovsko združništvo.

Na eno je slovensko napredno učiteljstvo danes lahko ponosno, ker to je ponos vsega stanu: to je vztrajno delo naših stanovskih voditeljev, to je temelj naše bodočnosti — namreč naša stanovsko gospodarska organizacija.

Vse premalo se zaveda učiteljstvo še danes nje moči in vse premalo se uporablja in ceni to delo.

Kar ne bi nam nikdar zmogel doprnesti še tako silen napor v korist našega stanovskega razvoja, to nam bo prinesla ta realna podlaga, na kateri stoji naše delo.

Skrivati in prikrivati nimamo ničesar, ker se zavedamo, da smo močnejši iz samih sebe in iz lastne moči!

Toda ne v tem smislu, da bi le budili čut in čuvstva, ki so potrebna in predpogoj našemu stanovskemu združnemu delu, potreba je pokazati še na drugo, na kar nam je misliti, če si želimo pravilno izrabiti naše tozadevno delo.

Na dva dela lahko delimo naša gospodarska podjetja: na združno zavarovalna podjetja, od katerih ima korist vsak posameznik kot član in na gospodarska podjetja, od katerih ima dobiček celokupen učiteljski stan, ne oziraje se na posameznike.

Če pa hočemo v to svrhu uspešno izr-pavati moč naših gospodarskih podjetij, nam je pa potreba nekake zveze teh podjetij v skupno našo stanovsko gospodarsko organizacijo in nam je potreba nekakega vrhovnega vodstva te naše zveze gospodarskih podjetij, ki nam ga bi predstavljaj

Gospodarski odsek Zaveze.

Ta gospodarski odsek naj bi dajal nekako direktive našemu stanovsko gospodarskemu delu, naj bi ga urejal in pospeševal na podlagi zasnovanih naših gospodarskih društev in podjetij.

Stojimo še danes na stališču, da je potreba uvesti pri našem gospodarskem delu princip centralizacije, zatorej naj se tudi naša gospodarska organizacija centralistično uredi. Za vse naše druge organizacije pa zagovarjamo princip popolne avtonomije in decentralizacije.

Kdor še danes ni uvidel potrebe druženja kapitala in pri nastudi izvedbetega, tanepozna naših stanovskih razmer in ne gleda v bodočnost!

Vsak nepremišljen gospodarski korak bi se potom tega odseka preprečil in vsak premišljen stanovsko-gospodarski korak bi se na podlagi tega odseka izvedel in podpiral tudi z gmočnimi sredstvi, ki bi se od vseh naših stanovsko-gospodarskih podjetij stekala in centralizovala v premišljeno razpolaganje v tem odseku.

Ena prvih nalog tega odseka bi bila: podpiranje naših stanovskih naprav na podlagi razpoložnega kapitala in snovanje novih naprav v stanovsko-gospodarsko in splošno stanovsko korist.

To je sistematično stanovsko-gospodarsko delo!

Učiteljska društva kot delničarji in pokrovitelji.

Vsa okrajna učiteljska društva morajo postati pokrovitelji naših stanovsko-gospodarskih društev in istotako delničarji naših stanovsko-gospodarskih podjetij.

To se mora izvesti, ker le na ta način resnično medsebojno zvežemo gospodarska podjetja in le na ta način postanejo naša stanovsko-gospodarska podjetja resnično last vsega slovenskega naprednega učiteljstva.

Do danes se je malo uvaževalo to od strani okr. uč. društev, pa saj nam ni potreba daleč iskati vzroka, saj se le redkokdaj raz-

LISTEK.

Slovensko šolstvo v tržaški okolici v dobi konkordata.

Spisal Ferdo Plemič.
(Dalje.)

II. Šolski prostor, poslopja; njihova oskiba.

O šolskih poslopijih v pravem pomenu besede v tej dobi pač ni govora. Z malimi izjemami so sedanja šolska poslopja v tržaški okolici zidali nanovo ali pa priredili iz drugim namenom službe hiš jedva po letu 1861. Prvo šolsko poslopje, zidano v ta namen, je bilo brzkone ono na Proseku. Sezidal ga je tržaški magistrat s skupnim potroškom 14.802 gold. Do tedaj pa so bile šole sploh nastanjene po farovžih in privatnih hišah.

Patronat in torej oskrbo šolskih prostorov je imel tedaj tržaški magistrat, ki je takrat nosil naslov „C. kr. političko-ekonomični magistrat v Trstu“.

Magistrat je izplačeval za oskrbo in snago ter kurjavo šolskih prostorov 35 gld. letno uč-

teljem, in sicer v dveh obrokih (zimski obrok 20 gld., poletni 15 gld.). L. 1847. dvigne magistrat pavšal na 40 letnih goldinarjev. L. 1851. predlaga okrožni šol. ogleda, naj magistrat zviša pavšal od 40 na 70 letnih goldinarjev. Magistrat odvrne, da bo povisek odvisen od strogosti zime in cene lesa za kurjavo. Leto nato predlaga isti šol. ogleda, naj magistrat izplača učiteljem 20 gld. kakor odškodnino za kurivo; magistrat dovoli le 10 gld. Istega leta (1852.) pa določi magistrat, da bo zalagal okoliške šole s šolskimi potrebščinami „in natura“, isto velja za les v spodnji okolici. Zato se šolam v spodnji okolici (sedaj v predmestju) zniža pavšal na letnih 10 gld., v zgornji okolici pa na 25 gld. Vendar nakaže že leto nato (53.) magistrat pavšal v prejšnji odmeri, t. j. 40 gld. (25 gld. — 1. oktobra in 15 gld. — 1. maja) vsem šolam; šolske potrebščine pa si pridržiti deliti „in natura“.

Ponovno skupno prošnjo okoliškega učiteljstva za povišanje pavšala za kurivo pa odbije magistrat l. 1858. (17. febr.) z razlogom, da „ne soglašajo s političskimi predpisi stavljati skupne prošnje; šolski red pa ukazuje, da morajo biti prošnje, ki se tičejo šolskih zadev, podpisane od dušnega pastirja, ki je naravni rav-

na telj šole. Nepravilni so tedaj spisi, ki se odtegujejo vpogledu neposrednih predstojnikov.“ — Nasprotno pa magistrat vpraša, kdaj, kje in v kakšni množini je okoliško učiteljstvo kupilo les, koliko časa je kurilo šolske peči in koliko lesa je še — preostalo.

Ta odgovor kaže v prvi vrsti, kako brezpravno je bilo tedaj učiteljstvo, in kako lahko je bilo tedaj nataktni mu nagobčnik. Poleg tega je razvidno, da je tedaj bilo učiteljstvo vsaj v presežni meri že posvetnega stanu.

L. 1867. uvede magistrat po vseh okoliških šolah kurjenje s koaksom.

Še par dodatnih drobtinice.
L. 1828. se pritožuje škedenjski učitelj, da je črnilo prejedlo kositrne črnilnike; prosi za steklene, dobi pa lončene. V inventarju škedenjske šole v oni dobi ne manjka velikega šolskega križa za procesije. L. 1850. prosi škedenjski učitelj, naj mu v stanovanju novega šolskega poslopja postavijo peč za kruh.

III. Organizacija šol; nadzorstvo.

Okoliške šole so kakor drugod povsem pod vplivom in nadzorstvom duhovščine.

Pri tržaškem škofijskem kapitlju je bilo mesto skolarstva, ki je bil hkrati višji šolski ogleda. V dobi, odkar sploh eksistira kakšna

slovenska (takorekoč!) trivijalka v okolici, so bili višji šolski ogledi ti gospodje: kanonik Jurij Novak (1789—1820), izvzeta seveda doba francoskih okupacij v Trstu; častni kanonik Ivan Eggenberger (?—?); kanonik Jožef Miksch (do 1826); kanonik Andrej Mešutar (1826—1831), prejšnji ravnatelj glavne šole v Ljubljani; konsist. svetnik Ivan Lengo (1832 do 1835); kanonik Miha Verne (1835—1845); kanonik Josip d'Andri (1846—1848); kanonik Josip dr. Schneider, od 12. febr. 1848 pa skoro do konca dobe, dasi je vlada od 1851. leta naprej imenovala dekana Josipa Kavčiča iz Doline, kakor c. kr. šolskega svetnika (do 1855); ter pozneje gimn. prof. Vincenca Lautkoskega (do 1860); in slednjič dona Alojzija dr. Pavišiča z naslovom c. kr. dež. šol. nadzornika (do konca dobe, ko je bil imenovan Ant. Stimpel — junija 1869. — za c. kr. dež. šol. nadzornika).

Leta 1849. so ljudsko šolstvo izročili dež. šolskim oblastnjam, ki so jih sestavljali administrativni uradniki, ki bi jim morali pomagati s posvetovalnim glasom šolski svetovalci, ki bi morali nadzorovati šole. Nastopivša reakcija pa je vse te lepe načrte za boljše bodočnost šolstva podrla. Julija 1854. so razpustili deželne šolske oblasti, njihovo poslovanje je prešlo

motriva kako stanovsko-gospodarsko vprašanje pri naših okr. učiteljskih društvih in zborovanjih.

Le na ta način, če postanejo okr. učit. društva člani naših gospodarskih podjetij in če se tako ona in z njimi vsi člani udeležujejo našega stanovsko-gospodarskega življenja, bo mogoč prosep gospodarskega odseka v Zavezi in bo mogoča izvedba tu zasnovanih načrtov.

Gospodarska samoosvojitve.

In na ta način pridemo do decentralizacije našega stanovsko-gospodarskega dela in tako do težko nam zaželenega smotra stanovsko-gospodarske samoosvojitve.

V taktiki našega stanovsko-gospodarskega dela in samoosvojitve ne bomo govorili, ker smo to že razmotrivali nekoč, kar je vznemirilo — a jim ne škodovalo — nekoliko naše vrste, pa ne po naši krivdi, ker naš namen je bil dober, a nas vsi niso hoteli razumeti.

Pač pa preidemo k drugemu vprašanju, namreč k pospeševanju našega podrobnega stanovsko-gospodarskega dela.

Pravega interesa in pospeševanja našega stanovsko-gospodarskega dela v večini naših vrst dosedaj še ni bilo — to moramo priznati.

Vzrok temu smo že navedli, saj je bilo vse premalo jasnosti v naših stanovsko-gospodarskih vprašanjih in stremljenjih, vse premalo informiranosti o naših stanovsko-gospodarskih podjetjih.

In ta pojav je postajal tako tipičen, da bi lahko postal usodepoln, če se ne bi pravočasno pričelo delovati na to, da se je odpomoglo temu!

Kaže se nam pa še ena potreba! Ta potreba je namreč stalni referent o naših stanovsko-gospodarskih vprašanjih, gospodarskih stremljenjih, gospodarskih društvih in podjetjih, ki bi zanašal stan. gosp. duha v naša okrajna učit. društva, ki bi budil smisel stan. gosp. dela in samoosvojitve pri zborovanjih okr. učit. društev. Njegova naloga bi bila dajati informacije v tem oziru vsakomur in dajati učiteljsstvu vpogled v naša tozadevna podjetja.

Ta stalni referent bi bil združen s stalnim tajništvom Zaveze. Bil bi njega organski del.

V tem vprašanju vidimo močno pospešitev našega stan. gosp. dela in samoosvojitve!

Javnost in naše stanovsko gospodarsko delo.

Za fizično delo, ki ga žrtvuje slovensko napredno učiteljsstvo slovenskemu narodu, lahko zahteva od slovenske javnosti, da ga ta podpira pri njega stremljenjih.

Le če bo učiteljsstvo samo dovolj močno, bo lahko uspešno podpiralo slovensko javnost, t. j. slovenski narod, bodisi v kulturnem ali kakšnem drugem oziru.

Moči, ki jih danes mi žrtvujemo narodu za svoje izvenstanovsko delo, niso malenkostna žrtev, ker so moči, ki nam jih absorbira naše delo v slovenski javnosti, krvavo odtrgane od našega stanovskega dela in ostajajo često težko pogrešane.

Zatorej ostaja zahteva podpore za gospodarsko okrepljenje našega stanu od strani slovenske javnosti upravičena! To tembolj, če upoštevamo, da našega drobnega dela v narodu še do danes niso dovolj cenili, ker nimajo pregleda o njem.

v roke političnih oblasti in potom teh zopet v roke duhovstva.

Tržaška okolica pa je takrat tvorila skupno z dekanijo Tomaj posebno šolsko okrožje, pod katero so spadale tudi trivalke v Povirju, Sežani, Tomaju, Dutovljah. Kakor okrožnega, višjemu ogledi podrejenega ogleda srečamo l. 1827. Jakoba Černeta, župnika na Opčinah. ki je bil, kakor kaže, strog mož. Za njim zavzema to mesto Martin Pašič, tudi openski župnik (1837—1839). Od leta 1839. pa do 1858. (9. decembra) je bil okrožni šol. ogleda za okolico Peter Aleš, kanonik, stanujoč v Trstu, po vsem soditi, prava dobričina. Od 1858. pa do konca dobe je zavzemal to mesto Jakob Koman, župnik v Škedenju.

Iz uradnega spisa l. 1830. zremo, da je dobival okrožni šolski ogleda za vsako šolo iz dotičnega cerkvenega imetja, oz. iz šol. fonda vizitacijsko pristojbino treh goldinarjev. „Na ravni“ voditelj trivalke, kjer ni bil že sam tudi učitelj, je bil dušni pastir dotične vasi. Dušni pastirji so v krajih, kjer ni bilo že dekretiranega krajnega šol. ogleda, volili tega v smislu 9. odst. § 22. in 23. šol. reda skupno z vsakimi načelniki. Potrdilo ga je okrožno šol. nadzorstvo. V tržaški okolici je bilo na to določbo ponovno opozorjeno duhovstvo. L. 1852.

Kadar pa dobe upogled v to in če nas morebiti razmere prisilijo v položaj, da se bo spoznalo pomen našega drobnega dela v narodu in kulturnega dela v šoli in v stanu, tedaj se nam pa tudi ne bo odrekalo splošno neopravičenosti naših zahtev, kakor se nam je danes ne odreka od večine slovenske napredne javnosti!

Ne samo moralne, temveč tudi gmotne podpore sme učiteljsstvo upravičeno pričakovati in zahtevati od slovenske javnosti, da ista podpira tudi naša podjetja!

To bodi geslo naše samoosvojitve vseh, kjer sodeluje učiteljsstvo!

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca maja K 116.134-87.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Na naslov c. kr. dež. šol. sveta vojvodine Kranjske.

Ne gre nam za osebo, temveč za princip! Sistematični gonji nad svobodo mišljenja naprednega učiteljsstva na Kranjskem, katero gonjo v prvi vrsti podpira z denunciantstvom takozvano katoliško učiteljsstvo, hočemo napraviti konec! Prepričani smo, da nismo kršili svojega poštenja, če se poslužujemo predstojkega sredstva, ker izzvani smo do tega, kakaj člani Slomškove Zveze so se takoj ob zavladanju klerikalne stranke na Kranjskem pričeli posluževati najnižkotnejših in najpodlejših sredstev v boju zoper nas.

Če torej izvajamo že po tolikem času poštenega boja, ko so nam naše poštene delo in naše poštene besede vedno zavračali na najnižkotnejši način, konsekvence, smo bili do tega primorani in smo poštene stvari na dobro primorani izvajati geslo: Klin s klinom!

Na to smo že večkrat opozarjali javnost, Ker pa ni od sovražnika miru, ker so nesramni in predrzni, moramo govoriti drugače!

To naj vzame na znanje slovenska javnost in vse naše učiteljsstvo. Tako prihajamo do Jože Cepudrovega popravila v zadnji številki U. T.

To, da je bil J. Cepuder med pouličnimi demonstranti pred muzejem, to v popravku sam priznava!

Prišel je iz muzeja — no, klerikalnega volilnega lokala, ker deželni muzej tisti dan ni bil odprt. Tako se je vdinjal voditelj ljudske šole za klerikalnega političnega agitatorja, ker drugega J. Cepuder v ženskem volilnem agitačnem lokalu ni imel iskati; tako

(22. decembra) ustanove po zgledu mestnih (tržaških) farnih šolskih komisij tudi slične za okolico. Te komisije so morale nadzorovati šolski obisk in razdelitev učnih knjig za ubožne učence. Kakor šolska komisarja za okolico srečamo Franca Porento in Jožefa Brezembayra. Take šolske komisije so sestavljali: 1. krajevni dušni pastirji, 2. šolski komisarji, 3. krajni šol. ogleda, 4. vaški načelniki.

Šolske vizitacije, često združene s kano-niškimi, so vsakoletno redno in pravočasno napovedali s posebno okrožnico.

L. 1868. razpade ves ta sestav. Magistrat poroča na okoliške šole, da so sedaj pod višjim nadzorstvom namestništva ter neposredno odvisne od magistrata, dokler ne bodo ustanovljeni v smislu šol. zakona 25. V. 68. šol. sveti. Od sedaj naprej je na okoliških šolah učitelj hkrati voditelj. Na dvorazrednicah je voditelj učitelj višjega razreda. Kakor člana šolske delegacije, ki jim je izročeno zastopstvo okoliških šol, sta imenovana poslanca Ivan Nabergoj in Zmagoslav Rič. Njima je poverjena inšpekcija šol, ki se pa omejuje le na informacijo o stanju in napredku šole. (Dalje.)

je vrgel voditelj ljudske šole svojo avtoriteto pred starši v politično blato!

Že to močno nasprotuje načelom c. kr. dež. šol. sveta!

Jože Cepuder bi pa tudi rad utajil, da ni pital občinstva z barabami! Nikomur krivice, in tudi mi je ne maramo delati J. Cepudru, če je resnica; toda J. Cepuder je pretkan in predrzen, ker on se upa računati na naš slab spomin, mi mu pa povemo, da je „Slov. Narod“ pisal dne 24. aprila t. l. — torej prej kakor mi — ravno isto in da Jos. Cepuder, vodja III. mestne deške ljudske šole v Ljubljani, ni tega še do danes popravil. — Predrzo upanje!

J. Cepuder trdi, da se je spodobno vedel in opazoval „žalostne“ počestne demonstracije.

Opozarjamo že danes c. kr. dež. šol. svet, da J. Cepuder ni morebiti po naročilu deželne šolske oblasti opazoval in nadzoroval — „če morebiti ni na ulici kaj šolskih otrok“, ker dotični odlok je bil izdan šele pozneje ob deželnozbornski volitvi. To, da ne bo morebiti nepotrebnih zavijanj in izgovorov!

J. Cepuder se pa ni dostojno vedel med demonstranti, temveč se je vedel tako. da so se ljudje zgrajali nad takim vedenjem. Zato imamo priče na razpolago in ostajamo pri svoji trditvi, četudi nam pošlje Cepuder zopet popravek.

Če teka šol. voditelj brez klobuka na ulici med pouličnimi demonstranti, če se pesti in grozi z rokami proti ljudstvu, potem to ni mirno „opazovanje žalostnih“ demonstracij!

Cepudrov popravek je višek predrznosti, ker ljudje so se zgrajali nad takim vedenjem šolskega voditelja, mi imamo priče za to na razpolago!

Z našo kratkovidnostjo ne bo nihče računal in tudi ne nihče slepomišl, zato vztrajamo pri svoji trditvi!

Cepuder naj nas toži!

Vztrajamo še nadalje pri zahtevi: če krivično in protipostavno preganjajo tov. Gaerfnerja, ker čita na ulici „Jutro“, naj tudi tu kaznujejo krivca iste vrste „politiškega zločina“, nad katerega vedenjem se je zgrajalo občinstvo in ki je avtoriteto šol. vodje vrgel na cesto med poulične politične demonstrante.

C. kr. dež. vlade predsednik kot predsednik vis. c. kr. šol. sveta naj bo konsekventen in pravičen!

Če nas bodete še izzivali, bomo pa pričeli govoriti kateri, „katoliško-misleči“ učitelj bere politične časopise v šoli — med poukom!

Le dvignite svoj lastni smrad!

Za danes ponavljamo poziv: **Nepomuk Jeglič in Jože Cepuder, oboja Slomškarka in šolska voditelja v Ljubljani, naj nas tožita! Druge poti sedaj ni!**

Iz volilnega boja na Spodnjem Štajerskem.

Volilni boj na Spodnjem Štajerskem se je vnel z vso silovitostjo; na eni strani Narodna in Slogaška stranka s poštenimi nameni in dostojnimi sredstvi, na drugi strani klerikalna Kmečka zveza z vso svojo zahrbtnostjo, nasilnostjo in denunciantstvom.

Prvotno si je mislila Kmečka zveza volilni boj jako olajšati s tem, da bi speljala — učiteljsstvo na led. Poizkusi lanskega leta, ustanoviti Slomškarko tudi na Štajerskem, so ostali pri samih pozivih v „Straži“; prišli so siloviti napadi na napredno učiteljsstvo, češ, da je ono krivo zasramovanja slovenskih mladeničev na kmetijski šoli v Št. Juriju od nemške strani. Nato je napadanje nekoliko potihnilo, ker se je začelo govoriti o razpustu zbornice. In res, državni zbor je bil razpuščen, in „Straža“ je ponudila naprednemu učiteljsstvu roko v spravo, „da se najde zblizanje vsaj za kolikor toliko miren modus vivendi“. K temu koraku je prisilil klerikalno stranko politični položaj — pomanjkanje dobrih agitatorjev. Pa delala je račun brez krmarja.

Učiteljsstvo je odgovorilo v „Učit. Tov.“ „Slov. Narodu“ in „Slogi“ in zahtevalo dokaz za resen namen sprave. In prihodnji teden so dovolj jasno pokazali kakor ves nadaljni razvoj volilne borbe, da je učiteljsstvo modro in pametno ravnalo, ko ni brez pomisleka sedlo na klerikalne limanice. Temu odgovoru so namreč posledica nepostavni napadi na vse slovensko štajersko učiteljsstvo, obrekovanje,

napadi in denunciacije posameznih učiteljev, ki se upajo nastopati proti klerikalnim demagoškim agitatorjem. Nov dokaz, koliko se je zanesti na klerikalne obljube, na njih sladke besede. Če bi imeli štajerski klerikalci toliko moči v rokah kakor kranjski, bi se začela prava križarska vojna proti vsemu učiteljsstvu, ker je skoraj brez izjeme vse napredno. Dovolj žalostno, a tudi značilno, da je nemški štajerski deželni šolski svet napram slovenskemu učiteljsstvu v splošnem bolj pravičen in nepristranski kakor je klerikalni kranjski napram slovenskemu naprednemu učiteljsstvu.

Na Kranjskem vidijo štajerski učitelji, kam lahko pridejo, če se z vso silo ne uprejo, klerikalizmu, ki hoče tudi na Štajerskem moze iz lastnih vrst uničiti, ki čutijo še kaj pravičnosti napram učiteljskim zahtevam. Deželni poslanec Ozmeč je napadel na nekem shodu g. župnika Šugulo, ker je prijazen učiteljsstvu in ga imenoval „Učiteljskega župnika na Hrvaskem“. Proti dr. Ploju agitirajo med prostim ljudstvom z lažjo, češ, da bo zvišal učiteljsstvu plače, če bo izvoljen, akoravno učiteljske zadeve ne spadajo pred državni zbor itd.

Naprednemu učiteljsstvu preostaja v danem položaju edina pot: **boriti se z vsemi silami proti klerikalnim kandidatom in ves vpliv porabiti za protiklerikalne kandidate.** V vsaki fari je večrazredna šola z več učitelji; vsi v boj! **Izkušajte paralizirati delovanje kaplanov!** Dva tedna je še čas, še se da marsikaj doseči.

V boj za dobro stvar, da ne bo prepozno!

Neverjetno!

Po Ljubljani se širi neverjetna vest, da so slomškarski učitelji in učiteljice po deželi dobili iz „Katoliške tiskarne“ naročilo, zasledovati napredne učitelje v njih privatnem in javnem življenju; vse napake sporočiti svojemu župniku ali pa naravnost v Ljubljano. Ljubljanski ljudskošolski kateheti, pa Terseglav, Smerdel, Jeglič in Jaklič bodo potem ta material porabili za deželni šolski svet in — deželni zbor! Torej, napredni tovariši in napredne tovarišice, pozor! Kranjska inkvizicija je za petami!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev. Delegate je prijavilo:

XXXII. Kozjansko učiteljsko društvo:
111. Karel Maier, nadučitelj v Podsedri.
XXXIII. Učiteljsko društvo za šolski okraj ljubljanska okolica:

112. Ivan Petrič, učitelj v Šiški;
113. Marija Cepuder, učiteljica v Hrušici.
Ljubljanskega učiteljskega društva ne bo zastopal delegat Fran Marolt, temveč delegat Ludovik Dermelj, učitelj v Ljubljani.

Za kamniško učiteljsko društvo ni delegatinja Emilija Gerkman.

Kranjskega učiteljskega društva ne bo deta zastopali gospodični Angela in Janja Miklavčič, ampak Fran Luznar, nadučitelj na Primskovem in Vilibald Rus, učitelj v Kranju.

Na veselo snidenje v Trstu!

Za vodstvo Zaveze
L. Jelenc.

Kranjsko.

Od slov. učiteljskega društva Kočevskega okraja nam poročajo: Pri zborovanju dne 4. maja t. l. storjeni sklep glede II. letošnjega zborovanja na dan 8. jun. se ne more izvršiti, ker c. kr. okr. šol. svet tozadevne prošnje za pouka prosti dan ni ugodno rešil. (Morda tudi znak terorističnega klerikalnega vpliva?) Napredno učiteljsstvo hoče v svojih društvih iz lastne pridnosti in na lastne stroške — ob toliki gmotni mizeriji! — izpopolnjevati svoje znanje ter priokrojevati učno stvarino po najnovejših zahtevah, zlasti v zadevi pouka iz raznih panog kmetijstva — a mora pri takem idealnem stremljenju imeti oviro o faktorjih, ki bi jim le-to moralo napravljati največje veselje! In dobe se na slov. zemlji še ljudje, ki trdijo, da je napredni učitelj sovražnik slov. ljudstva Greuterjevega znane vzika najbolj vredne kreature! —) Zategadelj se zborovanje vrši na edini prosti delavnik, na dan 21. junija, in sicer ob deževnem vremenu v Ribnici ob 10. uri dop., ob ugodnem pa pop. ob 1. uri v Ortneku z izletom k tam. razvalinam, odkoder je krasen razgled po velikem delu lepe naše domovine! Kot poročevalec nastopi tov. Jos. Zupančič, ki razvije načrt o preosnovi kmetijskega pouka v